

Artykuł zaprezentowany na IV Międzynarodowej Konferencji Naukowej Uwarunkowania rozwoju turystyki i rekreacji w regionie trans granicznym w dniach 12-13 listopada 2014 roku, w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Gorzowie Wlkp.

Marek Nowacki¹

Konflikt rekreacyjny: przejawy, przyczyny, konsekwencje, sposoby przeciwdziałania

Słowa kluczowe: konflikt rekreacyjny, rekreacja plenerowa, Jezioro Maltańskie

Wstęp

Wzrostowi zamożności Polaków, jaki obserwujemy w ostatnich latach towarzyszy postępujący wzrost ich aktywności rekreacyjnej i sportowej. Przejawia się to we wzroście popularności różnych imprez rekreacyjnych takich jak biegi uliczne i terenowe, biegi narciarskie, regaty żeglarskie, a także indywidualnych form rekreacji takich jak bieganie, nordic walking, jazda na rowerze, wędrówki narciarskie, itp. Te formy rekreacji plenerowej (ang. outdoor recreation) realizowane są zarówno na terenach miejskich, podmiejskich jak i niezurbanizowanych a nawet obszarach chronionych. Wzrost zatłoczenia na szlakach pieszych lub rowerowych, akwenach wodnych czy trasach narciarskich doprowadza często do konfliktów. Problem ten, w niewielkim stopniu do tej pory poruszany w polskiej literaturze, jest bardzo istotny nie tylko ze względu na bezpieczeństwo uczestników rekreacji ale także, a może przede wszystkim, ze względu na jakość doświadczeń jakich doznają oni podczas wypoczynku i aktywności podejmowanej w czasie wolnym. Celem niniejszego artykułu jest zatem konceptualizacja konfliktu rekreacyjnego, a także przedstawienie studium przypadku terenów rekreacyjnych nad Jeziorem Maltańskim w Poznaniu, gdzie konflikt taki występuje.

Konceptualizacja konfliktu rekreacyjnego

Rekreacja to według B. Drivera i R. Touchera [3, s. 10] „doświadczenie które jest efektem zaangażowania rekreacyjnego”. Spojrzenie takie, zwane behawioralnym, zakłada że każdy człowiek kieruje się w swoim postępowaniu chęcią osiągnięcia określonych celów, którym towarzyszyć powinien pewien poziom zadowolenia. Wiele prace uczonych amerykańskich prowadzonych pod kierownictwem B. Drivera opartych jest na teorii

¹ Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu

oczekiwań (ang. expectancy theory) Victora Vrooma, zgodnie z którą ludzie angażują się w pewne formy aktywności w określonych warunkach w celu osiągnięcia zespołu psychicznych efektów, które są znane, oczekiwane i poddawane wartościowaniu. Ludzie wybierają więc i uczestniczą w różnych formach aktywności rekreacyjnej dla ociążnięcia określonych celów lub zaspokojenia potrzeb [8, s 159]. Konfliktem rekreacyjnym, według G. Jacoba i R. Schreyera [6, s. 369], można nazwać „zakłócenie realizacji określonego celu przypisane cudzemu zachowaniu”.

Zgodnie z teorią rozbieżności (ang. discrepancy theory) Fishbeina i Ajzena [4], stan niezadowolenia jest efektem rozbieżności pomiędzy aktualnie osiągniętym a zaplanowanym celem. Stąd, konflikt rekreacyjny można postrzegać jako pewien rodzaj niezadowolenia, gdzie przyczyną niezadowolenia jednych osób jest pewna grupa zachowań innych [7]. Warto jednak zauważyć, że konflikt występuje także wtedy, gdy cele aktywności różnych grup uprawiających rekreację na danym obszarze nie są nie są zbieżne, ale zasoby środowiska są zbyt ograniczone aby umożliwić to wszystkim chętnym (np. gdy jest zbyt mało miejsc do palenia ognisk na terenie pola biwakowego).

Kolejnym ważną cechą konfliktu rekreacyjnego jest przypisanie go do konkretnych osób. Konflikt na przykład nie występuje, gdy niezadowolenie jest efektem braku własnej zaradności. Tak więc poczucie niezadowolenia wywołane konfliktem rekreacyjnym musi być przypisane zachowaniu innych osób. Taka sytuacja występuje w dwóch przypadkach [7]:

1. Wtedy, gdy to zachowanie innych osób modyfikuje oczekiwane społeczne lub fizyczne komponenty własnych doświadczeń rekreacyjnych.
2. Gdy nikt inny nie jest odpowiedzialny za nałożenie się celów. Następuje wtedy poszukiwanie „kozła ofiarnego”, czyli proces projekcji własnych odczuć lub frustracji na inną osobę i przez to przeniesienie odpowiedzialności na tę drugą osobę.

Jacob i Schreyer [7] zidentyfikowali cztery determinanty decydujące o pojawieniu się konfliktu rekreacyjnego: styl aktywności rekreacyjnej, specyfika środowiska, w którym podejmowana jest dana aktywność, tryb doświadczenia oraz tolerancja wobec innych stylów życia. Pod pojęciem stylu aktywności rozumie się osobiste znaczenie, jakie jednostka przywiązuje do własnej aktywności rekreacyjnej. Osoby silnie zaangażowane w określoną formę aktywności mają specyficzne oczekiwania, ściśle sprecyzowane cele, duże doświadczenie oraz wysoki poziom umiejętności i z tego powodu są bardziej narażone na konflikt rekreacyjny. Specyfika środowiska, w którym podejmowana jest aktywność związana jest ze znaczeniem, jakie część osób przypisuje wykorzystaniu wybranego środowiska dla

określonej formy aktywności. Osoby, które uznają cechy pewnego obszaru za wyjątkowe (w porównaniu z innymi obszarami) są bardziej narażone na konflikt w porównaniu do osób, które takich znaczeń nie przypisują. Tryb doświadczenia odnosi się do sposobu postrzegania i doświadczenia środowiska aktywności rekreacyjnej (kontinuum koncentracji na środowisku związanym z formą aktywności). Osoby nieskoncentrowane na środowisku postrzegają i doświadczenia środowisko, jako całość nie przywiązując szczególnej uwagi do szczegółów. Z kolei osoby skoncentrowane, są bardzo wrażliwe na poszczególne cechy środowiska. Konflikt łatwo powstaje, jeżeli stykają się osoby obydwu typów. Tolerancja wobec stylu życia wiąże się z tendencją do akceptowania lub odrzucania stylu życia odmiennego od własnego. Osoby, które skłonne są do dzielenia się wykorzystywanym środowiskiem z innymi osobami, preferującymi odmienny styl życia, są mniej skłonne do konfliktu. Nietolerancji sprzyjają także stereotypowe sądy na temat osób o odmiennych stylach życia. Osoby nietolerancyjne są bardziej narażone na konflikt.

Według Manninga [8] konflikt pojawia się szczególnie często w następujących sytuacjach:

1. Im bardziej intensywny styl aktywności, tym większe prawdopodobieństwo społecznych interakcji z osobami preferującymi styl mniej intensywny, co wywołuje konflikt.
2. Kiedy dochodzi do konfrontacji osób o indywidualnym stylu aktywności z osobami, dla których styl aktywności jest sposobem dbania o swój status społeczny, powstaje konflikt, gdyż osoby o indywidualnym stylu aktywności lekceważą symbole i hierarchię statusu wyznawaną przez innych.
3. Konflikt związany ze statusem powstaje, kiedy dochodzi do konfrontacji pomiędzy osobą pożądaną wyższego statusu społecznego a osobą postrzeganą przez nią, jako posiadającą niższy status społeczny.
4. Konflikt powstaje pomiędzy osobami, którzy nie podzielają podobnej hierarchii statusów społecznych.
5. Im ktoś posiada bardziej specyficzne oczekiwania, co do tego, czym są doświadczenia wysokiej jakości, tym większe jest prawdopodobieństwo narażenia tej osoby na konflikt.
6. Jeśli osoba, która postrzega jakość danego miejsca lub obszaru jako wyjątkową i spotyka się z zachowaniami wskazującymi na niższą ocenę od jego własnej – dochodzi do konfliktu.

7. Konflikt pojawia się, kiedy osoby o postawach zaborczych wobec zasobów środowiska konfrontują się z osobami postrzeganymi, jako zakłócające tradycyjne sposoby wykorzystania i łamiące normy zachowania w danym środowisku.
8. Konflikt powstaje, gdy osoby o wysokim statusie, zmuszone są do interakcji z osobami postrzeganymi, jako posiadające niższy status, które przez swoją obecność symbolizują dewaluację dotychczas ekskluzywnej, intymnej relacji z danym miejscem, obszarem aktywności.
9. Konflikt powstaje, kiedy osoba będąca w trybie doświadczenia skoncentrowanego na środowisku wchodzi w interakcję z osobą będącą w trybie doświadczenia nieskoncentrowanego na środowisku.
10. Jeśli różnice pomiędzy różnymi grupami uczestników rekreacji są oceniane, jako niepożądane lub stanowią potencjalne zagrożenie dla celów rekreacji, konflikt powstaje wtedy, gdy osoby z różnych dwóch grup konfrontują się pomiędzy sobą.

Konflikt zwykle jest asymetryczny, to znaczy jedna ze stron konfliktu postrzega go w znacznie silniejszy sposób niż druga. Najdrażliwszy konflikt występuje pomiędzy osobami poruszającymi się za pomocą pojazdów zmotoryzowanych a osobami poruszającymi się pojazdami napędzanymi siłą własnych mięśni.

Konflikty na wodzie

Zachowanie osób korzystających z łodzi o napędzie motorowym często wywołuje poczucie dyskomfortu wśród innych użytkowników obszarów rekreacyjnych. Wielokrotnie, w ciągu każdego sezonu urlopowego w mediach pojawiają się informacje, o słownych utarczkach a często i rękoczynach wywoływanych zachowaniem motorowodniaków. Powodem są:

- zbyt bliskie podpływanie łodziami motorowymi do innych użytkowników akwenów wodnych i związany z tym hałas, smród spalin, zafalowanie mogące spowodować uszkodzenia stojących przy kei jednostek,
- głośne odtwarzanie muzyki – zwykle dobiegające z jachtów motorowych,
- styl bycia użytkowników jachtów motorowych, charakteryzujący się obcesowością, wulgaryzmem, hałaśliwym sposobem bycia,
- obnoszenie się z zamożnością (często świeżej daty),
- brak uprzejmości i szacunku wobec innych wodniaków dysponujących mniejszymi i wolniejszymi łodziami,

- głośne biesiady połączone ze śpiewaniem szant (zwykle na jachtach żaglowych) uniemożliwiający wypoczynek a nawet sen innym użytkownikom marin.

Konflikt stwierdzono także pomiędzy kajakarzami i motorowodniakami [1], uczestnikami raftingów w łodziach napędzanych wiosłami i silnikami [11], narciarzami wodnymi i wędkarzami [5].

Konflikty na śniegu

Konflikt pomiędzy użytkownikami skuterów śnieżnych a narciarzami i przejawia się w [6, 16]:

- rozjeżdżaniu śladów założonych specjalnie dla narciarzy,
- rozjeżdżaniu śniegu i perforowaniu go na otwartych przestrzeniach, co powoduje dyskomfort estetyczny i utrudnia narciarzom zjazd,
- przejeżdżaniu na skuterach zbyt blisko narciarzy biegowych.

Stwierdzono także występowanie konfliktu pomiędzy narciarzami a snowboardzistami [13, 15].

Konflikty na polach kempingowych i plażach

Konflikt pojawiający się na polach kempingowych i plażach jest powodowany przez:

- głośne odtwarzanie muzyki w miejscach publicznych (pola namiotowe, pola domków kempingowych, plaże, parkingi),
- grillowanie w wyżej wymienionych miejscach powodujące dym, zapachy,
- głośne, wulgarne rozmowy, połączone z konsumpcją napoi alkoholowych,
- palenie papierosów (zwłaszcza na plaży), zmuszające innych do wdychania dymu papierosowego,
- kąpiele zwierząt (psów, koni) na publicznych kąpieliskach.

Konflikt na szlakach

Konflikt występuje także pomiędzy pieszymi a rowerzystami na szlakach turystycznych. Powodują go [14, 18]:

- spacerowanie po ścieżkach rowerowych,

- jeżdżenie po chodnikach i szlakach przeznaczonych dla pieszych (co łączy się potrąceniami, najechaniami, zderzeniami),
- jeżdżenie po ulicach pomimo biegnącej równoległe do szosy ścieżki rowerowej,
- rozjeżdżanie szlaków pieszych oraz zderzenia z pieszymi przez rowerzystów.

Ponadto konflikt wywołują osoby jeżdżące pojazdami mechanicznymi takimi jak samochody terenowe, quady lub motocykle crossowe leśnymi drogami. Konflikt ten przeradza się w prawdziwą wojnę pomiędzy zmotoryzowanymi a mieszkańcami okolicznych miejscowości. Najgroźniejszą formą walki są stalowe linki rozwieszane pomiędzy drzewami a także kopane głębokie „wilcze doły” na drogach leśnych, po których jeżdżą [17].

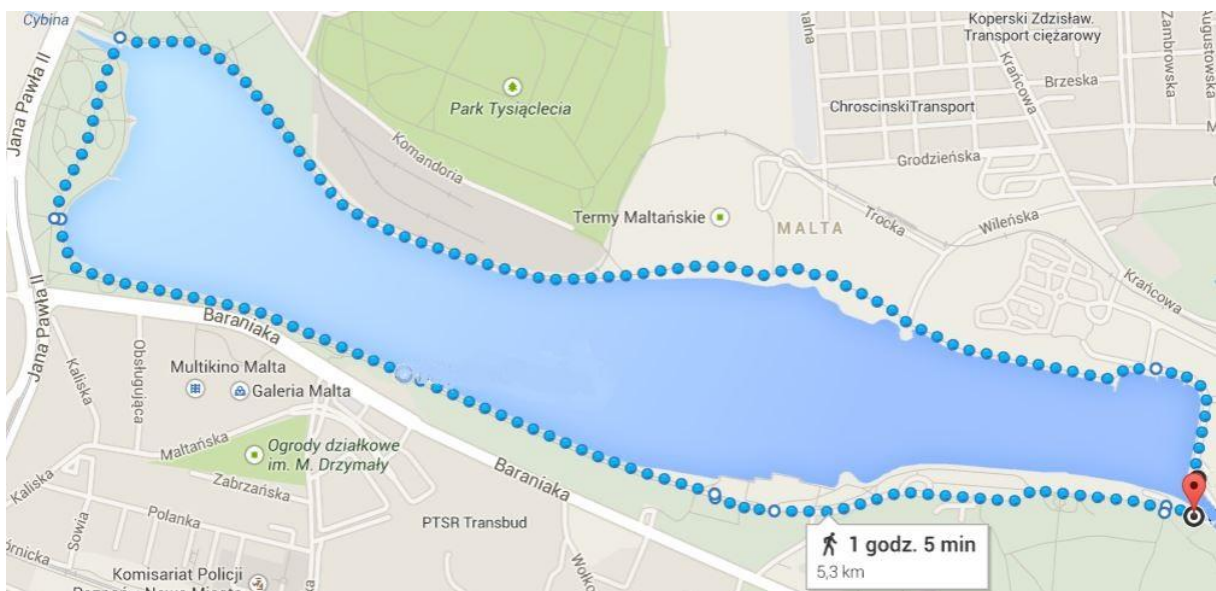
Konflikt rekreacyjny nad Jeziorem Maltańskim

Jeziro Maltańskie jest sztucznym zbiornikiem wodnym usytuowanym na prawym brzegu rzeki Warty we wschodniej części Poznania, w dzielnicy Nowe Miasto. Zbiornik powstał w 1952 roku w wyniku spiętrzenia rzeki Cybiny i zajmuje powierzchnię 67,5 ha. Długość trasy pieszej biegnącej wokół jeziora wynosi 5,3 km, zaś długość drogi dla rowerzystów – 5,75 km². Na terenach otaczających jezioro znajduje się szereg obiektów rekreacyjnych, które przyciągają licznych odwiedzających: na stokach Kopca Wolności znajduje się kompleks narciarski „Malta Ski” ze sztuczną nawierzchnią narciarską i dwoma wyciągami (krzeselkowym i talerzykowym), kolejką górską „Adrenaline”, letnim torem saneczkowym, polem do gry w minigolfa, placem zabaw „Automaty”, wypożyczalnią rowerów i czterokołowych ekorowerów. Nieopodal usytuowane są place zabaw dla dzieci (w tym multimedialny), park linowy Explorer, kąpielisko strzeżone i wypożyczalnia stand up paddle, kino letnie. W obszarze „Mety” znajduje się centrum spa i bula park. W okolicach „Startu” mieści się Klub Multisportowy Red Oak. Ponadto nad jeziorem zlokalizowano camping, hotel, szereg barów i restauracji. Na jeziorze znajduje się światowej klasy tor regatowy (wioślarski i kajakowy) a bezpośrednim sąsiedztwie kompleks basenów Termy Maltańskie, Nowe Zoo oraz centrum handlowe Galeria Malta. Wzdłuż jeziora od Ronda Środka do Nowego Zoo biegnie trasa wąskotorowej kolejki parkowej „Maltanka”. Wzdłuż jeziora biegnie pieszo-rowerowy szlak św. Jakuba oraz dwa szlaki rowerowe (czarny i zielony). Na terenach Malty organizuje się wiele imprez sportowych o charakterze masowym i wyczynowym. Do najpopularniejszych należy Poznań Maraton i Półmaraton, różnej rangi regaty kajakarskie i wioślarskie (z mistrzostwami świata włącznie), regaty smoczycy łodzi i

² Pomiaru dokonano urządzeniem Garmin GPSmap 60CSx.

inne. Poza tym organizuje się tutaj wiele imprez kulturalnych, takich jak Festiwal Malta oraz liczne koncerty.

Dookoła jeziora biegnie asfaltowa droga szerokości 2,9 m dostępna dla wszystkich użytkowników. Jedynie wzdłuż południowego brzegu jeziora zdublowana jest ona na odcinku 1,5 km przez asfaltową drogę szerokości 5,7 m. Jedynie na tym odcinku ruch pieszy jest oddzielony od ruchu rowerowego. Na początku i końcu tego odcinka znajdują się znaki drogowe zabraniające ruchu pieszego na drodze rowerowej i ruchu rowerowego na drodze dla pieszych. Ponadto, na całej długości drogi dla rowerzystów namalowano znaki poziome informujące, że jest to droga dla rowerów, zaś na drodze dla pieszych zabraniające ruchu rowerów. Pomimo tego droga dla rowerów jest powszechnie wykorzystywana przez spacerujących pieszych, często z dziećmi biegającymi po całej szerokości. Na ścieżce dla pieszych nie widać ruchu rowerowego. Do konfliktu dochodzi więc na całej długości drogi przeznaczonej tylko dla rowerów a także na pozostałej trasie wiodącej dookoła Jeziora Maltańskiego. Ponadto, na odcinku od skrzyżowania z ul. Wiankową przy kąpielisku, do skrzyżowania z ul. Krańcową (odcinek długości ok. 1,2 km) dochodzi do konfliktu z użytkownikami pojazdów mechanicznych. Konflikt ten osiąga kulminację w słoneczne dni weekendowe, kiedy wokół jeziora spaceruje, biega i jeździ tysiące osób.

Rycina 1. Mapa terenów wokół Jeziora Maltańskiego [9].

Można wyróżnić co najmniej sześć grup użytkowników – uczestników konfliktu rekreacyjnego nad Jeziorem Maltańskim:

- osoby spacerujące indywidualnie, parami lub w grupach, pchające wózki z dziećmi lub z towarzyszącymi dziećmi biegającymi po całej szerokości drogi,
- osoby jeżdżące dookoła jeziora na rowerach (są wśród nich osoby w sportowych strojach, jadące na wyczynowych rowerach z bardzo dużą prędkością, sprawiające wrażenie realizujących plan treningowy),
- biegacze, realizujący trening biegowy,
- osoby uprawiające nordic walking,
- rolkarze okrążający teren jeziora,
- kierowcy samochodów i motocykli dojeżdżający na parking, do restauracji lub innych obiektów.

Na drodze okrążającej teren jeziora często dochodzi do potrąceń, nadjechań, zderzeń oraz innych wypadków. Słysząc głosy osób wzajemnie oskarżających się o utrudnianie korzystania z terenów a także niewybredne wyzwiska. W sierpniu 2012 roku młoda osoba jadąca na rowerze została potrącona przez rowerzystę a następnie przejechana przez pozostałych rowerzystów jadących w grupie z tym pierwszym. Policja wszczęła śledztwo w tej sprawie [10].

Wstępne badania sondażowe konfliktu nad Jeziorem Maltańskim przeprowadzono pomiędzy grudniem 2013 a lutym 2014 roku z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety³. W badanej próbie znalazło się 17 osób spacerujących, 14 osób jeżdżących na rowerze, 15 osób biegających, 3 jeżdżące na rolkach i jedna osoba maszerująca z kijami (uprawiająca nordic walking).

W kwestionariuszu zapytano m.in. respondentów o percepcję zachowań dwóch grup aktywności: rowerzystów i pieszych. Analiza wariancji wykazała, że tylko jeden z czterech typów zachowań badani uważają za problem – było to *nie zwracanie uwagi na pieszych* przez rowerzystów ($F = 4,231$; $p = 0,021$) (tab. 1). Szczegółowa analiza różnic międzygrupowych wykonana testem post-hoc Scheffego, wykazała istotną różnicę pod tym względem pomiędzy grupą pieszych a rowerzystów.

Tabela 1. Percepcja zachowań rowerzystów nad Jeziorem Maltańskim.

W jakim stopniu następujące zachowania <u>rowerzystów</u> stanowią problem na Malcie?	Piesi	Rowerzyści	Biegacze	F	p
Poruszają się ze zbyt dużą prędkością.	3,59	2,93	3,07	0,939	0,398

³ Prezentowane dane zostały zebrane podczas badań prowadzonych przez J. Smolkowskiego [12].

Nie ustępują pierwszeństwa.	3,47	2,62	2,60	2,241	0,119
Zachowują się w niegrzeczny sposób.	2,07	1,77	1,93	0,227	0,797
Nie zwracają uwagi na pieszych.	3,07	1,92	2,20	4,231	0,021

Uwaga: 1 – nie stanowią problemu, 5 – stanowią bardzo poważny problem.

Analiza wariancji percepcji zachowań pieszych pomiędzy analizowanymi grupami nie wykazała żadnych różnic (tab. 2).

Tabela 2. Percepcja zachowań pieszych nad Jeziorem Maltańskim.

W jakim stopniu następujące zachowania <u>pieszych</u> stanowią problem na Malcie?	Piesi	Rowerzyści	Biegacze	F	p
Korzystają z drogi dla rowerów.	3,88	3,46	3,40	0,601	0,663
Rodzice nie uważają na dzieci.	3,73	3,46	2,80	1,556	0,203
Zachowują się w niegrzeczny sposób.	2,47	2,17	1,93	0,796	0,534
Nie zwracają uwagi na rowerzystów.	3,25	3,00	3,13	0,779	0,544

Uwaga: Twierdzenia oceniano na skali od 1 do 5, gdzie 1 – nie stanowią problemu, 5 – stanowią bardzo poważny problem.

Te wstępne ustalenia pozwalają uznać, że konflikt rekreacyjny nad Jeziorem Maltańskim istnieje i jest asymetryczny. Postrzegany jest przede wszystkim przez pieszych a grupą, która go wywołuje są rowerzyści.

Wnioski – jak przeciwdziałać konfliktowi rekreacyjnemu?

Do najpopularniejszych sposobów przeciwdziałania konfliktowi rekreacyjnemu zalicza się między innymi [2, 6]: oznakowanie szlaków, edukację użytkowników, spotkania pomiędzy różnymi grupami konfliktu, zwiększanie pojemności szlaków, patrole policyjne, egzekwowanie przestrzegania przepisów, rozpowszechnianie broszur informacyjnych oraz publikowanie artykułów w biuletynach lub prasie lokalnej, wprowadzanie ograniczeń prędkości, wprowadzanie na szlaku patroli wolontariuszy, częściowe zamykanie szlaków, wprowadzanie obowiązku posiadania przez rowery dzwonek.

W jaki sposób zatem można zlikwidować konflikt na trasie użytkowanej przez różnych użytkowników nad Jeziorem Maltańskim? (opracowanie własne na podstawie Conflicts On Multiple-Use Trails [2]):

1. Traktować konflikt, nie jako nieodłączną sprzeczność towarzyszącą różnym użytkownikom tras (pieszymi, rowerzystami, biegaczami, rolkarzami), lecz jako wynik nakładania się celów związanych z ich określonym zachowaniem.
2. Zapewnić właściwe warunki na trasie: zabezpieczyć właściwy przebieg trasy, który umożliwi uzyskiwanie rozmaitych doświadczeń przez jej różnych użytkowników. Przyczyni się to zmniejszenia zatłoczenia i pozwoli jej użytkownikom na wybranie warunków, które najbardziej odpowiadają doświadczeniom, jakich oczekują. Realizacja tego postulatu wymaga wytyczenia dodatkowej trasy po północnej stronie jeziora, równoległej i niekolidującej z chodnikiem pieszym, umożliwiającą szybką jazdę na rowerze i na rolkach.
3. Zminimalizować liczbę kontaktów w obszarach problemowych, gdyż każdy kontakt pomiędzy użytkownikami szlaku jest potencjalnym źródłem konfliktu. Jest to szczególnie ważne na obszarach zatłoczonych i na początkach szlaków. Wymaga to wyraźnego wskazania trasy rowerowo-rolkarskiej po zachodniej i wschodniej stronie jeziora a także uniemożliwienie pieszym spacerowania po trasie rowerowej po południowej stronie jeziora.
4. Zaangażować wszystkich użytkowników tras w rozwiązanie konfliktu: zidentyfikowanie aktualnych i przyszłych użytkowników tras i zaangażowanie ich w proces unikania i rozwiązywania konfliktu, zanim jeszcze wystąpi. W proces ten powinny zostać zatem zaangażowane zarówno osoby pracujące w wypożyczalniach sprzętu sportowego nad Jeziorem Maltańskim jak i pozostałe osoby, poprzez akcje informacyjne w mediach (w tym społecznościowych) a także akcje organizowane podczas zatłoczonych weekendów nad Jeziorem Maltańskim.
5. Zidentyfikować rzeczywiste źródła konfliktu: nad Jeziorem Maltańskim jest nim wymieszanie ruchu osób spacerujących i uprawiających inne formy rekreacji z osobami realizującymi trening wytrzymałościowy i szybkościowy.
6. Promować etykietę trasy – zminimalizować prawdopodobieństwo, że jakiś konkretny kontakt na szlaku doprowadzi do konfliktu poprzez aktywnie promowanie odpowiedzialnych zachowań na trasie: rozpowszechniać materiały edukacyjne, wykorzystać wolontariuszy, ustawić tablice informacyjne, oznakować nawierzchnię trasy, zachęcać do zachowania odpowiedniej prędkości na trasie (zwłaszcza w wąskich i zatłoczonych przejściach – okolice stoku narciarskiego i trybun), używania sygnałów dźwiękowych, nie wkraczania przez pieszych na trasy dla rowerzystów, a rowerzystów i

rolkarzy na trasy dla pieszych, trzymania się prawej strony trasy, zwracania bacznej uwagi na dzieci.

7. Zachęcać do pozytywnych interakcji między użytkownikami trasy – pieszymi, rowerzystami, biegaczami, rolkarzami oraz innymi użytkownikami Malty.
8. Monitorować postęp zażegnania konfliktu: oceniać na bieżąco skuteczność podejmowanych decyzji i realizowanego programu. Świadome, celowe monitorowanie jest jedynym sposobem, aby ustalić, czy konflikt rzeczywiście ustępuje i jakie zmiany w programach są potrzebne, aby go zażegnać.

Podziękowania

Autor pragnie podziękować J. Smolkowskiemu za udostępnienie do analizy zebranych danych.

Piśmiennictwo

1. Adelman, B.J.E., Herberlein, T.A., i Bronnicksen, T.M., *Social Psychological Explanations for the Persistence of a Conflict Between Paddling Canoeists and Motorcraft Users in the Boundary Waters Canoe Area*, "Leisure Sciences", 1986, 5 (1), 45-61.
2. *Conflicts On Multiple-Use Trails: Synthesis of the Literature and State of the Practice*, Federal Highway Administration Report No. FHWA-PD-94-031. [http://www.fhwa.dot.gov/environment/recreational_trails/publications/conflicts_on_multiple_use_trails/conflicts00.cfm] data dost. 12.06.2014.
3. Driver B., Toucher R., *Toward a Behavioral Interpretation of Recreational Engagements with Implications for Recreation Resource Planning . Assessing Demand for Outdoor Recreation*, National Academy of Sciences, Washington, 1970, 62–88.
4. Fishbein M., Ajzen I., *Belief, attitude, intention and behavior*. Addison-Wesley Publishing Company, Reading, 1975.
5. Gramann, J., Burdge, R., *The effect of recreation goals on conflict perception: The case of water skiers and fishermen*, "Journal of Leisure Research", 1981, 13, 15-27.
6. Jackson, E.L., Wong, R.A.G, *Perceived Conflict Between Urban Cross-Country Skiers and Snowmobilers in Alberta*, "Journal of Leisure Research", 1982, 14 (2), 47-62.

7. Jacob, G.R., Schreyer, R., *Conflict in outdoor Recreation: A Theoretical Perspective*, "Journal of Leisure Research", 1980, 12 (4), 368–380.
8. Manning R., *Studies in Outdoor Recreation: Search and Research for Satisfaction*, Oregon State University Press, Corvallis, 1999.
9. *Mapy Google*, [<https://www.google.pl/maps/@52.4050383,16.9749768,15z>] data dost. 20.06.2014.
10. *Poznań: Przejechali rowerami po kobiecie*, [<http://www.gloswielkopolski.pl/artukul/647353,poznan-przejechali-rowerami-po-kobiecie-teraz-szuka-ich-policja,id,t.html?cookie=1>], 2012, data dost. 21.06.2014.
11. Shelby, B., *Contrasting recreational experiences: Motors and oars in the Grand Canyon*, "Journal of Soil and Water Conservation", 1980, 35, 129-131.
12. Smolkowski J., *Konflikt rekreacyjny nad Jeziozem Maltańskim*, praca dyplomowa, opiekun naukowy M. Nowacki, AWF w Poznaniu, 2014.
13. Thapa B., Graefe A.R., *Recreation Conflict and Tolerance Among Skiers and Snowboarders*, "Journal of Park and Recreation Administration", 2004, 22 (1), 37-52.
14. Tumes K., *Out of my way: Using qualitative methods to understand recreation conflict between bushwalkers and mountain bike riders*, "Anthropological Notebooks", 2007, 13 (1), 45–55.
15. Vaske J.J., Carothers P., Donnelly M.P., Baird B., *Recreation Conflict among Skiers and Snowboarders*, "Leisure Sciences", 2000, 22, 297 –313.
16. Vittersø, J., Chipeniuk R., Skar, M. Vistad, O.I., *Recreational Conflict Is Affective: The Case of Cross-Country Skiers and Snowmobiles*, "Leisure Sciences", 2004, 26, 227–243.
17. *Walka z quadami w Puszczy Kampinowskiej*, [<http://natemat.pl/5367,walka-z-quadami-w-puszczy-kampinowskiej-robi-to-ktos-zupelnie-bez-glowy>] data dost. 20.06.2014.
18. Watson A.E., Niccolucci M. J., Williams D. R., *Hikers and recreational stocks users: Predicting and managing conflicts in three wildernesses*. Intermountain Research Station Research Paper INT-468. United States Department of Agriculture, Forest Service, 1993.

Recreational conflict: symptoms, consequences, ways to avoid

Keywords: recreational conflict, outdoor recreation, Malta Lake in Poznań.

The paper consists conceptualization of recreational conflict and presents a case study of the conflict at recreation areas around the Malta Lake in Poznan. Conflict is defined as goal interference attributed to another's behavior. There are for factors that caused the conflict: activity style, resource specificity, mode of experience and lifestyle tolerance. Next, examples of recreational conflicts occurring at lakes and rivers, on the snow, at campsites and beaches and at hiking trails. Then the results of preliminary surveys of recreational conflict on the Malta Lake in Poznan were discussed. At the end of the paper some ways of dealing with conflict around the Malta Lake in Poznan were formulated.